
POLITIK FOR ANSVARLIGE INVESTERINGER OG AKTIVT EJERSKAB

1. Formål og tilgang	2
2. Organisatorisk forankring	3
Bestyrelsen	3
ESG-komité	3
3. Udgangspunkt og principper.....	3
Skat	4
Aktieudlån.....	4
God selskabsledelse.....	4
Anti-korruption	4
Sanktioner.....	4
Lovgivning, internationale konventioner og normer	4
Arbejdstagerrettigheder	5
Kontroversielle våben	5
Miljø og klima	5
Menneskerettigheder	6
Højrisikolande/konfliktfyldte områder.....	6
4. Implementering	6
Børsnoterede aktier.....	7
Screening og eksklusion	7
Engagement.....	7
Stemmeretsudøvelse	7
Statsobligationer.....	8
Kredit	8
Unoterede selskaber og fonde	8
5. Initiativer og samarbejder	9
6. Rapportering.....	9
7. Opdatering.....	9

1. Formål og tilgang

Denne politik fastlægger rammerne for LD Fondes arbejde med ansvarlige investeringer og aktivt ejerskab. Politikken gælder både Lønmodtagernes Dyrtidsmidler og Lønmodtagernes Feriemidler og finder anvendelse for alle investeringer medmindre andet er angivet.

LD Fonde tilstræber at skabe det højest mulige investeringsmæssige afkast under hensyn til risiko og bæredygtighed. Med bæredygtighed mener vi hensyn til klima-, miljø- og sociale og ledelsesmæssige forhold (ESG). Vi anser hensyn til bæredygtighed som en forudsætning for tillid og som et led i at sikre værdien af vores investeringer på lang sigt. At integrere hensyn til bæredygtighed i investeringerne er desuden vores væsentligste bidrag til at fremme en bæredygtig omstilling af samfundet og FN's verdensmål. Vi vil via vores investeringer arbejde for en grøn og retfærdig omstilling af samfundet både ved at fremme positive effekter og begrænse negative effekter på verdensmålene.

Som led i at fremme positive effekter er en del af LD Fondes formue dedikeret til investeringer i virksomheder, der omstiller sig i en grønnere retning eller bidrager til, at andre kan gøre det. De negative effekter forsøger vi at begrænse ved at måle og vurdere virksomhederne ud fra en række ESG-faktorer, herunder udledning af drivhusgasser, og ved som aktive ejere at stille krav til de virksomheder, vi investerer i. Vi tror som udgangspunkt på, at vi kan skabe de bedste resultater ved at blive som investor og forsøge at påvirke virksomhederne. Og vi prioriterer indsatsen der, hvor vi mener, de potentielle effekter er størst.

LD Fonde vurderer i samspil med vores samarbejdspartnere, hvorvidt hensyn til bæredygtighedsforhold risikerer at reducere det forventede afkast fra investeringerne eller medføre strandede aktiver. Bæredygtighedsrisici omfatter både fysiske risici (fx forhøjet vandstand, orkaner, tørke, miljøkatastrofer, tab af biodiversitet mv.), transitionsrisici (teknologiskift, ændringer i forbrugsmønstre mv.), omdømmerisici og regulatoriske risici (følger af ny lovgivning). Hvilke faktorer, der udgør en bæredygtighedsrisiko, afhænger af det enkelte aktiv, og metoder og data til at måle bæredygtighedsrisici er fortsat under udvikling. Det gør det svært at vurdere bæredygtighedsrisici på tværs af aktivklasser på samme måde som traditionelle finansielle risici.

Vi har en ambition om løbende at blive bedre til at integrere hensyn til ESG-forhold og bæredygtighedsrisici i vores investeringer. Vi vælger at prioritere nogle verdensmål, som vi især retter fokus på. Og vi arbejder løbende på at få bedre data og målemetoder og på at blive bedre til at inddrage disse i vores arbejde. Vi anerkender at arbejde med ansvarlige investeringer og aktivt ejerskab rummer mange udfordringer og dilemmaer. Vi vil være åbne og ærlige herom i vores kommunikation.

2. Organisatorisk forankring

Bestyrelsen

Bestyrelsen fastlægger de overordnede rammer for LD Fondes arbejde med ansvarlige investeringer og aktivt ejerskab via denne politik. Bestyrelsen drøfter efter behov aktuelle emner relateret til ESG, modtager mindst halvårligt rapportering om udvalgte ESG-nøgletal for LD Fonde og godkender LD Fondes årsrapportering om ansvarlige investeringer.

ESG-komité

LD Fondes arbejde med ansvarlige investeringer og aktivt ejerskab er forankret i en intern ESG-komite, som træffer beslutninger om ESG inden for rammerne af denne politik. Komiteen sikrer ledelsesmæssig forankring og inddragelse af forskellige fagpersoner i organisationen, så vurderinger og beslutninger om håndtering af bæredygtighedsrisici og hensyn til ESG-forhold baseres på et så nuanceret grundlag som muligt. Komiteen kommer også med forslag til løbende udvikling af denne politik, medvirker til at sikre efterlevelse af den gældende politik og relevant lovgivning, forbereder kommunikation samt faciliterer videndeling i LD Fonde om ESG.

3. Udgangspunkt og principper

I arbejdet med ansvarlige investeringer og aktivt ejerskab tager LD Fonde udgangspunkt i internationale konventioner, aftaler og principper, herunder UN Global Compact principper og UN PRI's retningslinjer for ansvarlig investering, FN's vejledende principper for Menneskerettigheder og Erhvervsliv, den internationale arbejdsorganisationens (ILO's) principper og arbejdstagerrettigheder, OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder, FN's verdensmål og FN's klimaaf tale fra 2015 (Paris-aftalen). LD Fonde fokuserer især på fire af FN's verdensmål: Mål nummer 8 ("Anstændige jobs og økonomisk vækst"), 13 ("Klimaindsats"), 14 ("Livet i havet") og 15 ("Livet på land") som led i arbejdet for at fremme en grøn og retfærdig omstilling.

Vores foretrukne redskab i det aktive ejerskab er dialog og fokus på forbedringer hos virksomheder, som vi investerer i. Frasalg og eksklusion tager vi først i anvendelse, når andre muligheder er udtømte. LD Fonde mener, at vi har et større ansvar i forhold til indenlandske virksomheder samt virksomheder, hvor vores ejerandel overstiger 5 pct.

LD Fonde lægger nedenstående principper til grund for vores aktive ejerskab og eksklusioner. Hvis der identificeres andre særligt kritiske forhold ved en holistisk vurdering af selskabers finansielle, omdømmemæssige, organisatoriske og bæredygtighedsmæssige karakteristika orienteres bestyrelsen med henblik på en mulig eksklusion.

Skat

LD Fondes hovedregel er, at den rigtige skat skal betales det rigtige sted på det rigtige tidspunkt. Skat skal håndteres balanceret, således at skattebetalinger skal minimeres i det lovlige omfang, men således, at konstruktioner til nedbringelse af skattebetalinger i klar modstrid med lovgivers intentioner ikke anvendes.

Aktieudlån

LD Fonde anvender ikke aktieudlån. Når LD Fonde investerer indirekte via fonde m.v., hvor aktieudlån benyttes, er det et krav, at aktieudlånene ikke kan stilles til rådighed for udbyttearbitrage.

God selskabsledelse

LD Fondes krav til de virksomheder der investeres i, tager for danske virksomheder udgangspunkt i den til enhver tid gældende lovgivning og anbefalinger fra Komiteen for god Selskabsledelse.

For udenlandske virksomheder tager LD Fonde udgangspunkt i lovgivning og anbefalinger for god selskabsledelse i de relevante lande samt vejledning fra eksterne samarbejdspartnere.

For børsnoterede virksomheder undersøger vi som led i vores løbende screening af porteføljen, om virksomhederne efterlever relevant lovgivning og internationale normer for god selskabsledelse, herunder OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder og FN's vejledende principper for menneskerettigheder og erhvervsliv. Vi vil ikke investere i virksomheder, som gentagne gange krænker disse og ikke er åben for dialog om forbedringer.

Anti-korruption

LD Fonde vil ikke investere i virksomheder, der bidrager til korruption fx ved at tilbyde, give eller kræve bestikkelse. Investeringerne skal ikke understøtte virksomheder, hvor der er grove og systematiske tilfælde af korruption, og hvor virksomheden ikke er åben for dialog om forbedringer.

Sanktioner

LD Fonde følger gældende sanktioner og vil ikke investere i virksomheder, som bidrager til handlinger i strid med sanktioner vedtaget af FN eller EU og tiltrådt af Danmark.

Lovgivning, internationale konventioner og normer

LD Fonde vil ikke at investere i virksomheder, der bevidst eller gentagne gange overtræder gældende lovgivning i de lande, hvor virksomheden opererer. LD Fonde vil desuden ikke investere i virksomheder, som bevidst og gentagne gange krænker bredt anerkendte internationale konventioner og normer og som ikke er åben for dialog om forbedringer.

Arbejdstagerrettigheder

LD Fonde arbejder som led i vores aktive ejerskab for, at virksomhederne, vi investerer i, respekterer grundlæggende rettigheder for arbejdstagere bl.a. ved at tage hensyn til:

- Foreningsfrihed og anerkendelse af retten til kollektive forhandlinger
- Organisations- og forhandlingsret
- Arbejdstagerforhold og vilkår i selskabernes forsyningskæder
- Sikkerhed, sundhed og et godt arbejdsmiljø på arbejdspladser
- Afskaffelsen af tvangsarbejde
- Afskaffelsen af diskrimination i erhvervs- og ansættelsesforhold

Ved afstemninger på generalforsamlinger har LD Fonde særlig fokus på at afgive vores stemme i selskaber, hvor der er identificeret potentiel problematisk adfærd ift. arbejdstageragtigheder. Desuden går LD Fonde løbende i dialog med selskaber via vores engagement-samarbejdspartner for at forbedre deres respekt for arbejdstageragtigheder, afskaffe moderne slaveri og mindske diskrimination.

Kontroversielle våben

LD Fonde investerer ikke i virksomheder, der producerer konventionsstridige våben, herunder antipersonelle landminer, klyngeammunition, biologiske våben og kemiske våben. LD Fonde investerer heller ikke i virksomheder, der er involverede i produktion af atomvåben eller opgradering af eksisterende atomvåben, og som derfor kan forbindes med overtrædelse af afrustningsaspektet i "Ikke-spredningsaftalen" (Non-Proliferation Treaty) og krænkelse af civilbefolkninger i henhold til Geneve-konventionen. LD Fonde udelukker virksomheder, som producerer atomvåben eller dele, som er essentielle for virkningen af og/eller dedikeret til atomvåben.

Vi tager udgangspunkt i

- Ottawa-konventionen af 1997, som har til formål at forbyde brugen af antipersonelle landminer
- Oslo-konventionen af 2008, som har til formål at forbyde visse typer af klyngeammunition
- Konventionen om biologiske og toksiske våben af 1972
- Konventionen om kemiske våben af 1997
- Traktaten om ikke-spredning af atomvåben af 1970

Miljø og klima

LD Fonde fokuserer på at integrere hensyn til klima og miljø i investeringsbeslutninger og bidrage til målene i Paris-aftalen. Vi investerer ikke i virksomheder,

- hvis udvinding af termisk kul udgør mere end 5 % af omsætningen¹
- hvis udvinding af olie fra tjæresand udgør mere end 5 % af omsætningen.¹
- der har en ejerandel på mere end 25 % i virksomheder, hvor udvinding af termisk kul udgør mere end 5% af datterselskabernes omsætning.¹

---

¹ Virksomheden ekskluderes som minimum, når dette har været tilfældet i to på hinanden følgende kvartaler i træk.

LD Fonde investerer desuden ikke i olie og gasselskaber, som vi ud fra en intern model baseret på data fra Climate Action 100+ vurderer modarbejder Parisaftalens mål via lobbyarbejde og deres investeringer.

LD Fonde tilstræber transparens om vores investeringers klimaaftryk, og at offentliggøre det ud fra de mest anerkendte målemetoder. Vi arbejder løbende på at udvide dækningen af vores aktivklasser i takt med, at data bliver tilgængelige og af en tilstrækkelig god kvalitet. LD Fonde arbejder for, at vores investeringer er (netto) CO₂-neutrale i 2050. Vi har en ambition om, at virksomhedernes klimaaftryk² i 2030 skal være reduceret med 40-60 pct. i forhold til 2019. Vores klimamål omfatter p.t. børsnoterede aktier og virksomhedsobligationer.

Menneskerettigheder

LD Fonde ønsker, at virksomheder, der investeres i, respekterer menneskerettigheder og ikke bidrager til negative indvirkninger herpå. LD Fonde arbejder sammen med samarbejdspartnere løbende på at identificere og afhjælpe risici for mulige eller faktiske brud på menneskerettigheder i de virksomheder, vi investerer i.

LD Fonde ønsker ikke at investere i udstedelser fra lande, som systematisk krænker fundamentale menneskerettigheder. Værdipapirer udstedt af lande, som vurderes til at være særligt kritiske ift. menneskerettighedsbrud, ekskluderes derfor fra vores investeringsunivers. Vurderingen af staters efterlevelse af menneskerettigheder foretages af en anerkendt ekstern samarbejdspartner. Eksklusionen omfatter statsobligationer og udstedelser fra statsejede selskaber, hvor staten ejer min. 50 %.

Højrisikolande/konfliktfyldte områder

Ved højrisikolande forstås lande, hvor regeringen ikke magter eller er uvillig til at løfte de forpligtelser, der påhviler den med hensyn til at respektere og håndhæve bredt anerkendte internationale konventioner. Det kan ligeledes være lande eller regioner, som er præget af alvorlige politiske og sociale konflikter, og hvor der er væsentlig risiko for eskalation til væbnede konflikter. Ved overtrædelser af menneskerettigheder i højrisikolande og konfliktfyldte områder udfører samarbejdspartnere dialog med virksomhederne på vegne af LD Fonde.

4. Implementering

LD Fonde anvender eksterne forvaltere til aktivudvælgelse, porteføljestyring og daglig monitorering. De eksterne forvaltere er aftalemæssigt forpligtet til at overvåge strategi, finansielle og ikke-finansielle resultater, risiko, kapitalstruktur, social og miljømæssig påvirkning samt selskabsledelse for virksomheder, der investeres i. Forvalterne er bl.a. udvalgt ud fra deres evner og muligheder for at udøve denne overvågning. LD Fonde kontrollerer løbende forvalternes opgavevaretagelse. LD Fonde overvåger den samlede porteføljes finansielle og ikke-finansielle resultater, risiko, sociale og miljømæssige indvirkning og modtager som led heri input fra de eksterne forvaltere.

---

² Opgjort efter metoden Weighted Average Carbon Intensity, som af Task Force on Climate-Related Financial Disclosures er udpeget som en væsentlig målemetode at anvende, jf. <https://www.fsb-tcfd.org/>

Børsnoterede aktier

Screening og eksklusion

LD Fonde screener mindst kvartalsvist porteføljen af noterede aktier i samarbejde med vores samarbejdspartnere for at vurdere

- behovet for dialog med virksomheder, vi har investeret i
- om nogle virksomheder kræver særlig bevågenhed, der kan føre til udelukkelse fra LD Fondes investeringsunivers

Forvaltere informeres løbende og mindst kvartalsvist om, hvilke virksomheder, LD Fonde ikke vil investere i. Forvalterne forpligter sig til ikke at investere i virksomheder på LD Fondes eksklusionsliste. LD Fonde opdaterer mindst halvårligt sin eksklusionsliste på ld.dk.

LD Fondes aktieportefølje omfatter også indirekte investeringer via eksterne investeringsforeninger mv., som ikke er omfattet af vores screening. LD Fonde stiller i stedet, i det omfang det er muligt, krav til disse forvaltere om at sikre en ansvarlig investeringspraksis.

Engagement

LD Fondes dialog med virksomheder udøves via en samarbejdspartner. Det gør det muligt at koordinere indsatsen med andre institutionelle investorer. Hvis det vurderes, at dialog med et selskab ikke fører til forbedringer, vil LD Fonde som udgangspunkt afhænde aktieposten. Salget af aktieposten vil ske over en periode, så LD Fonde kan undgå eller begrænse tab som følge af salget. LD Fonde vil som hovedregel begynde at frasælge, hvis der ikke opnås fremskridt inden for 2 år, men det kan også ske tidligere, hvis særlige omstændigheder tilsiger dette.

Derudover deltager LD Fonde i forebyggende engagements med virksomheder med en udtalt sektor-, lande- eller specifik-risiko og tager initiativ til en efterfølgende dialog om forbedringsforslag. LD Fondes eksterne forvaltere udøver ligeledes engagement med virksomheder i LD Fondes portefølje. Forvalternes kompetencer på dette område indgår som et evalueringskriterie, når forvaltningsmandaterne er i udbud. LD Fonde kan også selv gå i dialog med virksomheder fx som led i deltagelse i en investoralliance.

Stemmeretsudøvelse

LD Fonde ønsker at være en aktiv, ansvarlig ejer og investor og udøver sit aktive ejerskab i overensstemmelse med denne politik. LD Fonde udøver sin stemmeret på generalforsamlinger for alle danske aktier i porteføljen, samt udvalgte internationale aktier.

LD Fonde prioriterer især at bruge sin stemmeret over for udenlandske virksomheder, hvor

- Investeringen er relativt stor
- Virksomhedens ESG-score er lav

- Vi er i dialog med virksomheden om en aktuel sag
- Virksomheden er involveret i udvinding af fossile brændstoffer, herunder olie- gaseksploration i Arktis, og/eller virksomheden har en særlig høj udledning af drivhusgasser
- Virksomheden er identificeret som problematisk ift. arbejdstagerrettigheder
- Virksomheden har negativ indvirkning på biodiversitet
- Virksomhedens organisatoriske forhold er problematiske

LD Fonde kan trække på rådgivning og serviceydelser fra samarbejdspartnere, der er specialiseret i at koordinere investorsynspunkter og stemmeafgivelse ved generalforsamlinger. LD Fondes porteføljeformidlere kan også bidrage med viden og forslag til spørgsmål til virksomhedernes ledelse.

Hvis der er forslag eller forhold i et dansk selskab, som er i modstrid med denne politik, vil LD Fonde eller en samarbejdspartner som et første skridt tage dette op med virksomheden inden en generalforsamling. Hvis virksomheden ikke har en god forklaring, vil LD Fonde stemme imod forslag fremsat af bestyrelsen. LD Fonde vil for danske aktier, hvor det praktisk er muligt, orientere virksomhedens bestyrelse om dette, inden generalforsamlingen finder sted.

Statsobligationer

LD Fonde investerer ikke i statsobligationer udstedt af lande, der er underlagt sanktioner af FN eller EU. Vores formidlere sikrer overholdelse heraf. Vi investerer heller ikke i obligationer udstedt af stater, der i alvorlig grad krænker menneskerettigheder, jf. afsnit om menneskerettigheder.

Kredit

LD Fondes eksklusionsliste gælder også for børsnoterede high yield-obligationer og investment grade-virksomhedsobligationer. Hvert kvartal screenes porteføljen af disse kreditinvesteringer på samme vis som for børsnoterede aktier for at overvåge de eksterne forvalteres hensyntagen til eksklusionslisten. Hvis et selskab, som LD Fonde har i porteføljen, kommer på eksklusionslisten, vil den eksterne forvalter blive underrettet, og obligationen sælges hurtigst muligt under hensyn til likviditet og kurspåvirkning.

Kreditinvesteringer giver ikke mulighed for at påvirke virksomhederne via afstemninger på generalforsamlingerne. Ved investering i kreditfonde er det derfor et kriterium at finde forvaltere, der arbejder med ansvarlighed i investeringsstrategien. Det kan være indarbejdelse af ESG-faktorer i investeringsbeslutninger og dialog med virksomhederne om forbedring af ESG-parametre.

Unoterede selskaber og fonde

LD Fonde har investeret direkte i unoterede markeder via private equity-kapitalfonde, men har ikke foretaget nye sådanne investeringer siden 2011. Investeringerne udgør i dag en meget lille del af LD Fondes samlede investeringer, og LD Fondes strategi er at afvikle porteføljen. LD Fonde har med de nuværende data ikke mulighed for at screene porteføljen af underliggende unoterede aktiver i disse fonde på samme måde, som for den børsnoterede portefølje.

LD Fonde har også investeret i unoteret kredit gennem fonde. Det er på nuværende tidspunkt ikke muligt at screene fondene for kontroverser i de underliggende investeringer, men LD Fonde er løbende i dialog med forvalterne om bl.a. ESG-forhold, og vi arbejder på at finde en løsning, så vi kan gøre det fremadrettet.

Hvis LD Fonde vil foretage nye investeringer i unoterede fonde, vil LD Fonde før en sådan investering gennemføre en grundig ESG due dilligence med henblik på at vurdere ESG-risici og sikre, at kapitalforvalterne respekterer rammerne af denne politik.

5. Initiativer og samarbejder

LD Fonde samarbejder med andre investorer om at udvikle fælles holdninger og initiativer for effektivt at fremme miljømæssigt og socialt ansvarligt lederskab i de virksomheder, vi investerer i. Vi deltager også i en række initiativer, der støtter udbredelse af ansvarlig investeringspraksis. LD Fonde har bl.a. tilsluttet sig FN's Principles for Responsible Investments (UN PRI) og deltager desuden i Dansif, som er et netværk for investorer, der arbejder med ansvarlige investeringer i Danmark, Labour Rights Investor Network samt NatureAction 100.

Vi anvender eksterne samarbejdspartnere til at varetage dialog med virksomheder, rådgive om stemmeafgivelse på generalforsamlinger i virksomheder og sikre, at vores stemmer kan afgives elektronisk. Data om virksomheders ESG-forhold til brug for screening og analyse får vi også adgang til via eksterne data-samarbejdspartnere.

6. Rapportering

LD Fonde rapporterer til offentligheden om arbejdet med ansvarlige investeringer og aktivt ejerskab mindst årligt som led i årsrapporteringen. Vi udarbejder som led heri vores klimaregnskab for de aktivklasser, vi kan opgøre klimaaftryk for, og en status for opfyldelsen af vores ambitioner om at reducere klimaaftrykket fra investeringerne.

Herudover informerer vi på ld.dk om emner inden for arbejdet med ansvarlige investeringer, herunder denne politik. Vi offentliggør også, hvordan LD Fonde har afgivet stemmer på generalforsamlinger samt vores eksklusionsliste.

Udover ekstern rapportering sker der også løbende intern rapportering, dokumentation og orientering.

7. Opdatering

Denne politik opdateres efter behov og mindst én gang årligt og godkendes af LD Fondes bestyrelse.